

RIS.5146

Beknopt verslag/conclusies van vergadering van de gezamenlijke raadscommissies Wonen en Ruimte, Samenleving en Bestuur, Middelen en Economie van de gemeenteraad Emmen op woensdag 14 september 2011, aanvang 19.30 uur.

Aanwezig:

Voorzitter	:	De heer G.J. Horstman
Commissiegriffier	:	De heer F.W. te Winkel
Collegeleden	:	De heer B.R. Arends, mevrouw T. Houwing-Haisma, de heer H.G. Jumelet, de heer J. Kuper, mevrouw M.H. Thalens-Kolker, de heer A.J. Sleeking en burgemeester C. Bijl
Verslaglegging	:	De heer W.M. Westerhof (Notuleerservice Mooi Werk)
De raadsleden	:	De heer A.W.J. Schoo (DOP), de heer R. van der Weide (Wakker Emmen), de heer J.M.L.G. van Goethem (Wakker Emmen), de heer H. Velzing (Wakker Emmen), de heer H. Leutscher (LEF!), de heer K.P. Eggen (D66), de heer T.C. Hoogeveen (D66), de heer R. Wanders (PvdA), de heer H.J. Hulsegge (PvdA), de heer B.D. Wilms (CDA), de heer A.H. Oldenbeuving (CDA), de heer D.H. van Dijken (CDA), de heer J.C. Scheltens (VVD), de heer H. Huttinga (ChristenUnie), de heer J. Dijkgraaf (GroenLinks), de heer H. de Jonge (SP), de heer W.L.H. Moinat (SP), de heer W.W.W. Halm (BGE) en de heer D.J. Douwstra (BGE)
Afwezig	:	N.v.t.

1. Opening en vaststelling agenda

Voorzitter Horstman opent de vergadering om 19.30 uur en heet de aanwezigen welkom. **Burgemeester Bijl** zegt ten aanzien van de agenda dat in het ontwerpraadsvoorstel bij punt 13 staat dat de geheimhouding op een aantal punten op 3 oktober door de raad wordt bekrachtigd. Dit moet echter conform de gemeentewet op de eerstvolgende raadsvergadering geschieden, die plaatsvindt op 29 september. De agenda wordt vastgesteld.

2. Spreekrecht

Dhr. Witter spreekt als voorzitter namens De Vrienden van De Muzeval, een vereniging met ruim 900 betalende en betrokken leden. De vereniging probeert het totale culturele leven in Emmen te promoten. Zij is zeer verheugd over de komst van het theater, de samenwerking met het dierenpark is een pluspunt. Dhr. Witter hoopt dat het vanavond vooral over de inhoud van het voorstel gaat en niet louter over financiën en procedures. De Vrienden vragen om een zelfstandige programmering voor het nieuwe theater, in lijn met het landelijke aanbod. Ook De Muzeval heeft extra aandacht en investeringen nodig met betrekking tot marketing, werving en promotie, ook vanuit de gemeente. **SP** deelt de wens voor een bruisend theaterleven in Emmen. Echter zonder grondige financiële onderbouwing komt er wellicht geen theater. Daarnaast de vraag of **SP** iets heeft gemist met betrekking tot de vraag aan de lokale overheid om te investeren in een theaterprogramma. **Dhr. Witter** benadrukt dat de financiën erg belangrijk zijn, maar dat voorgaande discussies daar al veelal over gingen, wat ten koste ging van de daadwerkelijke inhoud van het voorstel. **D66** vraagt wat Dhr. Witter specifiek van de gemeente verwacht omtrent de gevraagde

steun voor De Muzeval. **Dhr. Witter** denkt dat de gemeente een financiële of andere inhoudelijke bijdrage kan leveren op het gebied van PR om het aantal bezoekers op peil te houden.

Dhr. Otter maakt voor de tweede maal gebruik van het spreekrecht om zijn bezwaar kenbaar te maken jegens het concepraadsbesluit waar volgende week een besluit over wordt genomen. Het concept staat vol cijfers, onderzoeken en referenties aan rapporten zodat menigeen door de bomen het bos niet meer ziet. Dhr. Otter ziet hierin maar één doel: het park moet aan de gemeente worden verkocht. Commerciële partijen en banken kijken schijnbaar wat verder en haken af. Het park zonder theater kost € 130 mln. Veel geld, maar eigenlijk wordt per bezoeker maar eenmalig € 100,- geïnvesteerd. Levert dit bedrag wel voldoende attractiewaarde op? De investeringskosten worden schromelijk onderschat, de bezoekersaantallen juist overschat. De ingecalculerde risico's in het voorstel zijn zelfbenoemd. Dhr. Otter telt 19 risico's van de genoemde 28 waarbij staat vermeld dat deze grote financiële gevolgen voor Emmen kunnen hebben en soms zelfs de draagkracht te boven kunnen gaan. Mag je de raad om instemming vragen voor een project waar nog zoveel risico's aan zitten? Als het misgaat dan krijgt de raad de schuld, omdat zij dan maar beter naar de risico's had moeten kijken. Sinds 2008 volgden daarnaast diverse tegenvallers. Wie betaalt de rekening als de bouwkosten ineens € 50 mln meer bedragen of als de bezoekersteller op 800.000 blijft staan? Je zou kunnen zeggen: hoeveel geluk heb je nodig om zonder kleerscheuren dit project te realiseren? Dhr. Otter noemt de positie die de gemeente in dit proces inneemt bezwaarlijk. De suggestie wordt gewekt dat DPE zelfstandig is, maar dat is niet zo. Het kan niet de bedoeling zijn dat de gemeente met belastinggeld ondernemer gaat spelen. De gemeente zal de bezuinigingen door de komst van het nieuwe DPE verder moeten opschroeven. Dhr. Otter begrijpt niet hoe partijen zoals CDA en PvdA dit aan hun achterban kunnen uitleggen. Hij zou het DPE-motto 'Niets is moeilijk voor hen die willen' graag wijzigen in 'Niemand wordt geacht het onmogelijke te doen'.

3. Rondvraag: n.v.t.

4. Presentatie

4A. Rapportage UNO Bedrijfsadviseurs inzake definitieve second opinion businesscase DPE Next, versie 7.0

Dhr. Nijstad, adviseur bij UNO Bedrijfsadviseurs, vertelt dat UNO van januari 2011 tot heden de vervolmaking van het bedrijfsplan naar versie 7.0A mede heeft mogen toetsen. UNO's nieuwste rapportage verscheen op 5 september 2011. De hoofdzaken worden nu met een Powerpointpresentatie belicht. UNO's taak was om de haalbaarheid en voortgang van de revisie van bedrijfsplan DPE Next 6.1 te beoordelen. Toetsing geschiedde aan de hand van de voorwaarden uit het raadsvoorstel van 20 december 2010, de voorwaarden uit het plan van eisen van DPE Next, de kengedaten uit de UNO-rapportage en overige uitgangspunten en voorwaarden tussentijdse besluitvorming college. Vervolgens is een onafhankelijk oordeel geveld, mede door de expertise in te zetten van andere bedrijven, te weten ZKA, Draaijer & Partners, Trip en Nysingh.

Uno vind bedrijfsplan 7.0A in orde voor de fase waarin het momenteel zit. Wel is dit een doorlopend proces en moeten er altijd optimaliseringen worden gezocht. De belevingswereld van het park is uniek en onderscheidend in zowel thematiek als ontwerp. Dit doortimmerde concept moet genoeg bieden voor een 9 uur durend verblijf. De vaarexpeditie, safaritocht en arctic ride zijn van international topniveau. UNO mag in veel keukens kijken en had bij aanvang van dit project de nodige scepsis. Toch concludeert UNO dat er een uniek concept is afgeleverd als basis voor de verdere planning.

DPE heeft in het businessplan op 1,3 tot 1,325 mln bezoekers gerekend. UNO kwam op basis van bestaande rekenmodellen tot een bandbreedte van 1,2 tot 1,55 mln. De toegangsprijzen van € 25

(dagkaart) en € 62,50 (abonnement) zijn zeer faire prijzen. Het gemiddelde gewogen 'yield' (netto opbrengst van bruto prijs) van 30% op dagkaarten en 82,5% op abonnementen is akkoord.

UNO acht de inschatting van de omzet van verhuur, rondleidingen, educatie en theater aan de conservatieve kant. DPE gaf al eens aan dat onderzoek naar verhuurmogelijkheden nog nader gaat plaatsvinden.

De personeelskosten en -bezetting en de salariskosten zijn goed ingeschat, met voldoende flexibiliteit. Dit laatste zal een bijzonder belangrijk component van het nieuwe park worden.

Het berekende afschrijvingsregime met een gemiddelde van circa 23 jaar is meer dan voldoende. UNO plaatst de berekende marketingkosten en kosten educatie en cultuur aan de onderkant van hun eigen inschattingen. Wel zijn er hele creatieve ideeën, zoals 'joint efforts'.

UNO noemt de begrotingen al met al realistisch en realiseerbaar. De zogeheten 'EBITDA' (Earnings Before Interest, Taxes, Depreciation and Amortization) of 'cashflow' hoort in het eerste jaar tussen de € 9 mln en € 10 mln te liggen en deze ligt op € 9,5 mln. Wel acht UNO de winstgevendheid van dit project aan de lage kant. Op grond van het huidige businessplan wordt circa € 1 mln winst gedraaid. Kanttekening 1: daar zitten extra rentelasten in wat het nieuwe park van het oude park moet meenemen. Kanttekening 2: er is een post Onvoorzien van € 1,1 mln in de exploitatieberekeningen opgenomen. Gelet op de cashflow zullen eventuele tegenvallers niet direct tot liquiditeitsproblemen leiden.

Bouwkosten: de gestelde plafonds aan de totale omvang van investeringen inclusief het theater en de Wereld van Ontmoeting van € 205 mln is behaald. Het concept en de attractiewaarde zijn in stand gebleven, de attractiewaarde is zelfs wellicht enigszins verhoogd met de doorgevoerde wijzigingen in de opzet van het park.

Financiering: tot op heden is het niet gelukt om € 5 mln eigen vermogen NOM en € 25 mln vreemd vermogen aan te trekken. Nu ligt er de opdracht om € 30 mln via externe financiering te realiseren. De toekenning en beschikbaarstelling van subsidies door de provincie (€18 mln + € 12 mln) heeft nog niet plaatsgevonden, net als de sponsoring en het Vriendenaandeel. Dat kan nu ook nog niet worden verwacht.

Theater en Wereld van de Ontmoeting: het theater is in bedrijfsplan 7.0 ruimschoots opgenomen in het totale concept. UNO beschouwt het theater als een USP en een meerwaarde voor het park. In het plan wordt voorzien in congres- en vergaderaccommodaties en extra kantoorfaciliteiten t.b.v. personeel dierenpark in het theater. De demarcatiegrenzen tussen de gemeente en het DPE zijn nog niet geheel helder. Dit wordt nog uitgewerkt en is voor UNO geen reden tot zorgen. In deze fase van het plan is nog geen exacte bepaling mogelijk welke investeringen door de gemeente zullen worden gedaan. Wel is duidelijk dat met € 40 mln de taakstellingen m.b.t. de brede programma-ambities binnen de normen vallen. Alle gebruikerslasten en eigenaarslasten van het theater komen voor rekening van het DPE en zijn ook als zodanig in bedrijfsplan 7.0A verwerkt.

De kosten voor groot onderhoud bedragen circa € 820.000,- per jaar. De afspraak is dat de kosten voor de overgang van de huidige medewerkers naar personeelsbestand DPE voor rekening zijn van de gemeente. Hierover is nog geen definitieve overeenkomst en de financiële consequenties zijn nog niet begroot.

Kasstromen: de verwachte inkomensstromen zijn met de gemeente afgestemd. De bouwrente is juist vastgesteld. Het overbruggingskrediet om het bestaande dierenpark tot de opening van het nieuwe park draaiende te houden is € 22 mln. Dit kan vanaf 2031 in 11 jaarlijkse termijnen worden afgelost. Uit de verplaatsingsvergoeding blijft een boekwinst over van € 53,2 mln. De huidige lening van € 12,5 mln is ook in acht genomen en zal in 2030 in één keer worden afgelost. De externe financiering van € 30 mln wordt in vijftien jaarlijkse termijnen afgelost. Daarnaast is voor de eerste tien jaar voor vervangingsinvesteringen € 9,7 mln ingecalculeerd en voor uitbreidingsinvesteringen € 18,6 mln. Aan de hand van deze berekeningen zal er in 2025 € 24,5 mln op de bankrekening staan.

Er staat heel wat te gebeuren op de financiële markt, de macro-economische ontwikkelingen zijn niet gunstig. Banken stellen zich dan logischerwijs terughoudender op. Het financieren van zake-

lijke of private initiatieven wordt dan een moeilijke zaak. Dit park heeft dan voor een bank maar een beperkte zekerheidswaarde. Daarom moet er voor de financiering naar creatieve, innovatieve manieren worden gezocht, zoals leasing en foundership. DPE heeft dit voortvarend opgepakt. Hetgeen dat UNO tot op heden hiervan zag is bemoedigend.

Samenvattend is het plan 'SMART', de uniciteit is gewaarborgd, de investeringssom is met € 50 mln verlaagd waarbij de attractiewaarde en het ambitieniveau niet zijn aangetast. Het theater is geïntegreerd in het totale concept. Het op niveau houden van de attractiewaarde is voldoende geborgd. Logistieke knelpunten zijn opgelost. De parkeerfaciliteiten zijn nog een punt van aandacht. Daarnaast vindt UNO het jammer dat er in het park zelf geen capaciteit is voor grote theatershows en ziet zij graag steun voor logiesaccommodaties, wat voor het park alleen maar verbeteringen kan opleveren. De planning is nog steeds haalbaar. De belangrijkste doelstellingen zijn bereikt, met uitzondering van de externe financiering. UNO vindt het plan uitdagend, vernieuwend en ambitieus en ziet uitgangspunten voor een zeer krachtig toekomstperspectief.

4B. Gelegenheid tot stellen van vragen aan delegatie UNO Bedrijfsadviseurs/delegatie DPE (Next)

PvdA vraagt aan UNO 1) ten aanzien van de bezoekersaantallen of de combinatie van de conservatieve prognose van het aantal abonnementshouders en de ambitieuze prognose van het aantal dagbezoekers ertoe leidt dat de geschatte aantallen worden gehaald. 2) In december 2010 noemde UNO een opbrengst van € 6,- per bezoeker aan horecabestedingen gerechtvaardigd. Nu wordt dit bedrag een conservatieve schatting genoemd omdat het overeenkomt met het gemiddelde van nu. Zit hier dan nog enige ruimte in? 3) In de stukken achterin het besluit staat dat 29% van de omzet voor personeelskosten zijn. In een presentatie in oktober 2010 gaf UNO aan dat dit percentage 30-33% is in deze branche. Nu wordt aangegeven dat dit 35% is. Is dan voldaan aan het advies? 4) Waar is dit mee gebenchmarked? Met dierenparken of met attractieparken? 5) In UNO's rapportage staat dat er in het aanbestedingstraject rekening is gehouden met de waardering van de inbreng van regionale werkgelegenheid. Dit noemt PvdA een belangrijke reden waarom dit traject is ingegaan. Is er volgens UNO voldoende gewicht aan dit criterium toegekend? 6) UNO geeft aan dat uitbreidings- en vervangingsinvesteringen zich op een niveau bevinden dat het mogelijk maakt om aantrekkelijk te blijven. De raadsadviseur gaf aan dat dit 10-15% van de omzet zou moeten zijn. Volgens PvdA is dat nu niet het geval. Hoe komt UNO dan bij die conclusie? 7) UNO noemt een afschrijvingstermijn van 23 jaar ruim voldoende. De raadsadviseur had daar vraagtekens bij. Graag toelichting hoe tot dit getal is gekomen. **Dhr. Nijstad** zegt ten aanzien van 1) dat UNO 115.000 abonneementhouders aan de lage kant vindt. UNO ziet mogelijkheden om oude niveaus opnieuw te halen. 2) Dhr. Nijstad meent zich te herinneren dat UNO vorig jaar verkondigde de horecabestedingen te laag te vinden. Dat vindt UNO nu nog steeds. Zij ziet mogelijkheden tot verbetering t.a.v. de € 6,- p.p. in 2016, zeker gelet op de geschatte verblijfsduur. 3) UNO heeft de beredenering van de inzet van het personeel door DPE gevolgd voor dit rapport. Deze inzet vraagt wel om flexibilisering; er moet geschakeld worden van dag tot dag, afhankelijk van de bezoekersaantallen. Bij het benchen is o.a. met Burgers Zoo en het Dolfinarium vergeleken. Hiermee is veel voorzichtigheid geboden. UNO is van mening dat de personeelskosten op de juiste manier zijn vastgesteld. 5) Deze vraag laat UNO over aan DPE. 6) De bench van 15% per jaar investeren betekent dat je een attractie na gemiddeld zes jaar afschrijft. UNO ontvangt graag wat nadere uitleg hoe de raadsadviseur tot deze cijfers is gekomen. Als je naar gemiddelde benches kijkt, kom je ook uit bij attractieparken met kostbare attracties zoals achtbanen. Die worden sneller afgeschreven dan de investeringen hier. 7) Er zijn componenten die na een jaar of vier worden afgeschreven, maar ook die met een levensduur van 30-40 jaar. UNO is met haar eigen berekeningen tot de conclusie gekomen dat de ingecalculerde 15% ruim voldoende is.

Vragen PvdA voor DPE: 1) Hoe wordt de regionale arbeidsmarkt bij de realisatie- en exploitatiefase betrokken? 2) Kan er meer zicht op een maximale uitnutting van de theaterfunctie worden

gegeven, voor zowel de zomer- als de avondvoorstellingen? 3) UNO schrijft wederom over meerdaagse verblijven als een grote kans. Heeft DPE op dat vlak inmiddels al stappen ondernomen?

Dhr. Kesler (DPE Next): 1) DPE Next vroeg negen aannemerscombinaties naar hun interesse om het park te realiseren. Zeven hadden belangstelling. Deze hebben een selectieprocedure ondergaan waarbij de mate waarin lokale werkgelegenheid zou worden ingeschakeld een belangrijke factor was. Met de drie partijen die hierna overbleven wordt nu nog onderhandeld, te weten Van Wijnen, VolkerWessels en Ballast Nedam. Zij krijgen de gelegenheid om zich nog eens te presenteren. Dan wordt opnieuw naar de inzet van regionale werkgelegenheid gekeken, ook in de exploitatiefase. Begin oktober wil DPE Next een keuze maken. 3) DPE Next had al aangegeven dat het haar zinvol lijkt om accommodaties in de directe omgeving van het park te creëren. Het is een belevingswereld, dus dat moet niet 16 km verderop zijn. Aan de drie overgebleven aannemers is gevraagd of zij ook op dat vlak mogelijkheden zien om daarin te participeren. 2) **Dhr. Van Beers (DPE):** Het duurde lang voordat er synergie tussen het theater en het nieuwe park ontstond. Theaterexpert Reinoud van Assendelft de Coningh werd ingehuurd om te zorgen dat het theater echt een onderdeel werd van het park. Nu is het theater een USP van het park. Op vier plekken kan straks theater worden gebracht. Het stadstheater zal natuurlijk ook zijn eigen uitvoeringen houden. Het aspect wereldoriëntatie zal bij de theaterprogrammering als meerwaarde worden doorgevoerd. Om straks die synergie te behouden is wel een entertainment director nodig, die ook in de grote internationale parken aanwezig is. **PvdA** vraagt hoe DPE Next de programmering van dagprogramma's enerzijds en geheel andere avondprogramma's anderzijds samen ziet gaan. **Dhr. Van Beers** zegt dat in het zomerseizoen als het park meer gebruikt wilt maken van de theaterlocaties, het reguliere theaterbezoek minder is en andersom. DPE Next ziet dit daarom heel goed samengaan. Wel zullen daar goede afspraken over gemaakt moeten worden.

CDA vraagt 1) de mening van UNO over blz. 7 van het rapport, waarin een beeld wordt geschetst van de oplossing volgens DPE voor een deel van het externe financieringsprobleem, namelijk verdere bezuinigingen op de stichtingskosten van DPE Next. 2) T.a.v. het construct met de aannemers vraagt CDA hoe te voorkomen is dat DPE een speelbal van de aannemers wordt wanneer je financieel van hen afhankelijk bent. **Dhr. Nijstad** zegt ten aanzien van 1) dat hij bezuinigingen niet het juiste woord vindt, omdat niet de kaasschaafmethode moet worden gehanteerd op het plan om wat extra miljoenen eraf te halen. De huidige attractiewaarde moet overeind blijven. Dhr. Nijstad weet niet hoe dit punt in het raadsvoorstel staat vermeld. Uit de onderhandelingen met de aannemer moet juist een beter resultaat worden geboekt. **Dhr. Kesler** zegt zich t.a.v. 2) aan te sluiten bij de woorden van dhr. Nijstad. DPE Next zei in juni optimistisch te zijn over de realisering van de externe financiering door banken. Kort daarna moest een koerswijziging worden ingezet omdat duidelijk werd dat de banken het bedrag van € 30 mln niet wensten te financieren. Een belangrijke reden hiervoor was dat het risico op imagoschade te groot werd geacht, mocht het onverhoopt misgaan. Hierop gooide DPE Next het over een andere boeg, toen helder werd dat de financiering op dit moment alleen verkregen zou kunnen worden van de bouwers. Aan hen is gevraagd in hoeverre zij op dezelfde condities als een bank bereid waren om mee te financieren. Een aantal aannemers deed een toezegging een bepaald bedrag te willen financieren. Vandaag werd duidelijk dat de Rabobank nu ook een substantiële toezegging voor financiering heeft gedaan. Hiermee is de financiering nog niet geheel rond. De onderhandelingen met de aannemers zijn een gecompliceerde zaak, zodoende vroeg DPE Next om extra tijd aan het college. De tijd tot de deadline van 15 december is hard nodig voor die onderhandeling zodra in oktober de keuze voor een aannemer is gemaakt. Er kan niet nu al met meerdere aannemers over dezelfde fase worden onderhandeld. Met de uiteindelijke aannemer wil DPE Next overeenkomen dat het risico voor het bouwen van het park voor € 145 mln bij de aannemer komt te liggen. Dan is het risico-profiel voor de gemeente nihil.

Vragen CDA aan DPE: 1) UNO noemde de noodzaak van een adequaat bestuur. In het raadsvoorstel staat dat DPE zich hiervan bewust is. Op welke manier wordt hier actie op ondernomen en wat zijn de eventuele jaarlijkse extra exploitatielasten? 2) Zijn de schenkingen aan de op te richten stichting vanuit de Vrienden aandelen of donaties? Is het realistisch dat deze stichting de ANBI-status kan krijgen?

Dhr. Van Beers over 1): DPE onderstreept het belang van adequaat bestuur. Dhr Van Beers zag het afgelopen jaar een zeer goede bemanning bij DPE gedurende de diverse malen dat er zwaar weer was. DPE is tijdens de reorganisatie al begonnen met het zoeken naar goede bestuurders voor de toekomst. Momenteel worden er functieprofielen opgesteld voor de beoogde nieuwe posities.

Dhr. Kesler over 2): Dit is een moeilijke zaak. De raad gaf eerder aan de Vriendendonaties te willen verdubbelen als deze € 2 mln bedragen. DPE Next concludeerde het niet reëel te vinden om € 2 mln voor dat Vriendenaandeel op te nemen, maar koos voor € 1 mln. Dit bedrag denkt DPE Next vol te kunnen krijgen. Er zijn reeds 350.000 toezeggingen. Dit zijn geen daadwerkelijke aandeelhouders, dat zou geen praktische oplossing zijn. Daarom is voor de Vriendenstichting gekozen. Het verkrijgen van een ANBI-status moet hierbij geen probleem zijn. Dhr. Kesler geeft aan op dit moment niet meer over de financiering te kunnen zeggen. Het zou onhandig zijn richting de aannemers en andere mogelijke externe financiers om nu al bedragen te noemen DPE Next wil het eindresultaat met daarin de uiteenzetting hoe aan de ontbrekende € 30 mln is gekomen in één keer presenteren.

Wakker Emmen vraagt aan DPE welke garanties het de raad geeft dat er bij de potentiële aannemers naar de bereidheid voor het inzetten van lokale werkgelegenheid wordt gevraagd. **Dhr. Kesler** geeft aan dat DPE Next ook begrijpt dat het begrip 'bereidheid' niet veel voorstelt. DPE Next belooft plechtig dat het voornemens is om garanties hieromtrent af te dwingen. Dit maakt onderdeel uit van de onderhandelingen tot aan 15 december.

Aan UNO vraagt Wakker Emmen 1) welke gevolgen de gevraagde extra inbreng vanuit de gemeente heeft voor eventuele ongeoorloofde staatssteun en 2) Kan de post Onvoorzien van € 1,1 mln ook in bezoekersaantallen worden weergegeven? **Dhr. Haverkort (UNO)** antwoordt op 1): Er is ooit een taxatie door Troostwijk gedaan over de totale kosten voor de verplaatsing. Dit bedrag verschilde van de bedragen die nu worden genoemd. Dit kan pas worden beoordeeld als de hele financiering bekend is. Er kan niet nu al worden gesteld dat dit buiten de limiet van staatssteun valt. Op dit moment lijkt de begroting binnen de bandbreedte te blijven zitten. 2) Deze post Onvoorzien is in feite op de nauwkeurig berekende kostenpost geplaatst, dit heeft niet zozeer met de bezoekersaantallen te maken.

VVD heeft een vraag over blz. 12 in het rapport waarin staat dat de theaterfunctie een icoon binnen de architectuur vormt. 1) UNO geeft hierop akkoord, echter is er nog geen ontwerp of architect voor het theater. Waar is dit akkoord dan op gebaseerd? 2) Op blz. 15 staat dat aan de parkeeris is voldaan, maar dat op piekdagen de loopafstand te groot is. Waarom geeft UNO hierop dan toch akkoord? 3) Op blz. 27 staat dat de definitieve vaststelling van de erfpacht nog gerealiseerd moet worden, naar schatting eind augustus 2011. Is dit inmiddels al overeengekomen? 4) Over de Governance-structuur zegt UNO dat het voor 1 oktober 2011 tot een vastlegging zou kunnen komen. Is dat realiseerbaar? 5) Het verhaal over herinvesteren en uitbreidings- en vernieuwingsinvesteringen passeerde de revue, uitgaande van 1,3 mln bezoekers. Er is ook een worst case scenario, waarin een temporisering in de investeringen wordt gedaan. Kan met dat scenario de attractiewaarde nog voldoende in stand worden gehouden? 6) Op blz. 35 staat over de Arctic Ride dat op piekdagen 12.000 bezoekers worden verwacht. Op jaarbasis wordt verwacht dat 75% van de bezoekers dagkaarthouders zijn. Is het realistisch om te veronderstellen dat abonneementhouders op piekdagen hun beurt voor deze attractie willen afstaan? 7) Op blz. 41 staat dat het voorlopige ontwerp nog niet af is. Hoe kan dan een zo realistisch mogelijke begroting worden opgesteld en

worden gekomen tot de investeringssom van € 145 mln? 8) Op blz. 47 staat dat NOM niet participeert, maar wellicht wel risicodragend kapitaal verstrekt. Is dit nog een mogelijkheid, in plaats van enkel aandelenkapitaal?

Dhr. Haverkort antwoordt t.a.v. 1) dat een icoon iets over het ontwerp zegt. De vraag daarbij is of de € 40 mln voor het theater aan die architecturale eis kan voldoen. UNO acht dit bedrag daarvoor voldoende. Een oordeel over het ontwerp heeft UNO niet, want deze is niet bij haar bekend. 8) In UNO's eindconclusie staat dat er nog € 30 mln als financieringsvraagstuk ligt. Daarin was ook het NOM-onderdeel opgenomen, evenals de banken en de aannemers. Met al die partijen zijn nog gesprekken gaande. Het is niet handig om op dit moment iets over deze onderhandelingen te zeggen.

Dhr. Nijstad antwoordt t.a.v. 2) dat UNO in één opzicht akkoord heeft gegeven op het parkeerbeleid, namelijk over de eis dat het park geen eigen inkomsten mag generen uit de parkeerfaciliteiten. Hieraan wordt voldaan omdat het park geen eigen parkeergelegenheid heeft. Wel worden bezoekers op piekdagen met lange looproutes naar het park geconfronteerd. 5) UNO heeft geen glazen bol, wel ligt er een fundament onder de berekeningen van de verwachte bezoekersaantallen. Deze rekenmethode heeft zichzelf in het verleden ook bij andere parken bewezen. UNO gaat nooit onder de onderkant van de bandbreedte, dat is niet logisch bij het maken van financiële plannen. DPE heeft wel berekeningen van 5-6% onder de bandbreedte gemaakt. UNO heeft op basis daarvan geconcludeerd dat de vervangingsinvesteringen nog gedaan kunnen worden en er ook nog voor € 4,6 mln kan worden uitgebreid. 6) De stelling dat Arctic Ride op piekdagen alleen capaciteit voor dagkaartbezoekers heeft is correct. Het komt vaker voor bij parken dat abonneementhouders op piekdagen niet van topattracties gebruik kunnen maken en dat hier ook genoeg mee wordt genomen. 7) De maquette is voor 55% af, dit is meer dan voldoende om plattegronden in te tekenen en berekeningen te maken. Er wordt een risico van -10% tot +10% ingecalculeerd die bovenop de grove berekeningen worden geplaatst die in deze fase mogelijk zijn. 4) Dit is misschien wel realiseerbaar, maar de vraag is ook of dit noodzakelijk is.

Dhr. Kesler antwoordt t.a.v. 3) dat DPE Next op 26 augustus een uitvoerig memo van Wmd heeft ontvangen dat de erfcanon wordt aangegeven zoals die ook in de business case is opgenomen.

D66 leest in het rapport dat UNO drie beoordelingsvormen gebruikt: akkoord, niet conform de randvoorwaarden en nadere invulling. De partij merkte tijdens de presentatie dat bij de zaken met de beoordeling nadere invulling niet lang werd stilgestaan, in tegenstelling tot de andere twee categorieën. Uit de post Onderhoud met de stempel nadere invulling komt voor de gemeente toch een post voor € 820.000,- naar voren. Zo zijn er nog circa twintig punten met deze beoordeling. Kan hierin een randorde v.w.b. de risico's worden aangegeven? **Dhr. Nijstad** antwoordt dat het zeker niet de bedoeling was om die zaken geen aandacht te geven. Het kenmerk van die meeste gevallen is echter dat die in deze fase van het proces nog niet voltooid kunnen zijn. In de presentatie werden de zaken met het grootste belang uitgelicht. **D66** zegt hierop dat de raad wel gevraagd wordt om hier een besluit over te nemen, ondanks dat sommige zaken nu nog lastig in te schatten zijn. Over de fiscaliteit maakt D66 zich bijvoorbeeld zorgen. **Dhr. Nijstad** zegt dat UNO geen rangorde heeft aangebracht op de punten met nadere invulling. UNO ziet deze punten niet als brandende kwesties en denk dat er uiteindelijk een oplossing voor zal komen. T.a.v. de genoemde € 820.000,-: dit werd niet louter als bedrag genoemd dat de gemeente ook nog moet betalen, maar is na berekening puur ter kennisgeving opgenomen om nog eens te memoreren dat het onderhoud van een dergelijk theater behoorlijke kosten met zich meedraagt. Nergens wordt vermeld dat de gemeente hiervoor op moet draaien.

DOP leest op blz. 55 van het rapport dat UNO een ervaren, capabel managementteam nodig acht, dat moet worden ingevuld aan de hand van een op te stellen protocol. 1) Waarom noemt UNO dit specifiek als aandachtspunt? 2) Wat voor protocol zou dit moeten zijn? 3) Acht UNO het dieren-

park nu capabel om zelfstandig met voortschrijdend inzicht te kunnen handelen of heeft het park nog externe ondersteuning nodig? 4) Een groot aantal overeenkomsten moet nog definitief worden opgemaakt, welk nog van invloed kunnen zijn op de uitgangspunten in bedrijfsplan 7.0.A. Kan dit betekenen dat UNO de akkoorden op voorwaarden dan alsnog als niet akkoord bestempelt?

Dhr. Haverkort antwoordt t.a.v. 1 & 2) dat het bestuur een aandachtspunt is en blijft. Met de reorganisaties is zoals gezegd al een belangrijke stap gezet. Met het uitwerken van de functieprofielen voor nieuwe managementfuncties wordt het team verder geoptimaliseerd. De corporate governance-structuur moet volledig zijn uitgewerkt voordat een aannemer aan het werk wordt gezet, anders is niet duidelijk wie vanuit het bestuur de machtigingen mag verstrekken. Deze structuur bestaat uit vele afspraken, die deels al in de maak zijn en deels nog verder moeten worden ontworpen. 3) De verschillende fasen van het plan vragen om verschillende experts. Ook in de toekomstige fasen zal daarom externe expertise worden geraadpleegd, zeker in de uitvoeringsfase. Dit is in de kosten meegenomen. 4) Zaken die nog moeten worden uitgewerkt hebben geen invloed op de akkoorden die al door UNO zijn gegeven.

Vragen DOP aan DPE: 1) DOP leest op de website van het park dat zij vindt dat DPE Next prima op schema ligt. In het UNO-rapport staat echter meerdere keren 'niet akkoord' en 'nadere invulling' en eenmaal 'niet bereikte doelstelling'. Welke 1 juni had het dierenpark in de agenda staan? Kent zij de betekenis van 'niet akkoord', 'nadere invulling' en 'niet bereikte doelstelling'? 2) Twynstra Gudde gaf in 2010 het advies om het park in fasen te bouwen. Waarom is hier niet voor gekozen? **Dhr. Kesler** antwoordt t.a.v. 1) dat 1 juni uiteindelijk 8 juni werd voor de presentatie omdat de agenda's niet op elkaar konden worden afgestemd. Dat is niet aan DPE toe te rekenen. Destijds is met voortschrijdend inzicht gesteld dat met behoud van de planning in januari met de bouw kan worden gestart, wat nu nog steeds geldt. Er is begrip gevraagd voor het feit dat complexe bouwprojecten wel eens wat uit kunnen lopen. 2) **Dhr. Van Beers**: DPE is ervan overtuigd dat het noodzakelijk is om in één keer het nieuwe park te laten zien, wat met een deelopening niet lukt. Een deelopening kan een verkeerd beeld scheppen dat in de toekomst desastreus kan zijn.

SP meldt dat er herhaaldelijk vraagtekens bij de betrouwbaarheid van de modellen is gezet waarmee de bezoekersaantallen worden ingeschat. 1) SP vraagt in hoeverre die modellen recessiebestendig zijn voor de komende jaren. 2) SP hoort dat de risico's voor bouwvertraging en bouwkostenoverschrijding bij de aannemers komt te liggen. Is dit reëel? 3) Inventiviteit bij fondsenwerving wordt door UNO als hoopgevend omschreven, maar hoe concreet zijn de plannen hiervoor? 4) Het plan wordt haalbaar genoemd. Is dit gebruikt als synoniem voor realistisch? Het plan wordt daarnaast omschreven als uitdagend en ambitieus, wat volgens SP in het verleden bij andere presentaties meermaals als 'niet realistisch' kon worden vertaald. 5) Het bedrag voor overheidssteun is maar een klein beetje lager als de wettelijke grens daarvoor. Daarnaast wordt er een overhevelingsvergoeding betaald, waarvan SP nu pas duidelijk wordt dat dit een belangrijk deel van het startkapitaal is. Daarnaast is de Traverse in twee fasen kwijtgescholden. SP komt na een optelsom tot de conclusie dat de lokale overheidsbijdrage significant boven de € 123 mln uitkomt.

Dhr. Haverkort antwoordt t.a.v. 1): De modellen rekenen over veel langere periodes dan de komende drie jaar. Daarnaast zijn de modellen pas vanaf 2016 berekend, wanneer het nieuwe park open gaat. Om in te schatten in hoeverre toekomstige recessies van invloed zijn op de bezoekersaantallen spelen twee vragen een rol: op wat voor manier gaan mensen in de toekomst hun vrije tijd besteden en hoeveel geld hebben zij hiervoor beschikbaar. Als een plan niet onderscheidend en ambitieus is, zal de keuze in de toekomst in elk geval niet op dat park vallen wanneer mensen minder hebben te besteden. 4) Dat UNO het plan ambitieus noemt, heeft niets te maken met de vraag of het plan wel of niet realistisch is. Dit slaat puur op het feit dat de ambities er zijn om een bepaald niveau van attractiewaarde te willen halen en één van de besten te willen zijn. In het rapport staat verder vermeld dat wanneer UNO het haalbaar noemt, dat zij dit realistisch en realiseerbaar achten. Hier komen wel meer componenten zoals de bouw en het tijdsbestek bij kijken.

5) Hierop heeft UNO een antwoord gegeven in het rapport, waarin staat dat het project straks in zijn totaliteit moet worden bekeken en getoetst.

SP vraagt aan DPE of de naam Libéma haar iets zegt. **Dhr. Van Beers** bevestigt dit.

LEF! vraagt 1) t.a.v. de governance-structuur of er tijdens de onderhandelingen over de invulling van het bestuur volgens het Angelsaksische model ook wordt gedacht om risicodragend kapitaal vertegenwoordigd te hebben in het op te zetten board. 2) Is de mogelijkheid voor logiesaccommodaties in de vorm van huisjes nabij het park meegenomen in de opzet van de financiële constructie in relatie tot de bouwers? 3) Wat zijn de consequenties als de uiteindelijke bouwonderneming failliet gaat en de verantwoordelijkheden voor kostenoverschrijding op diens naam staat? Hoe groot is het risico dat de rekening hiervan bij de lokale onderaannemers wordt neergelegd? **Dhr. Nijstad** antwoordt t.a.v. 1) UNO acht het niet heel belangrijk dat de kapitaalverschaffer in de RvC moet zijn vertegenwoordigd. UNO wil met name af van de klassieke RvC-benadering en ziet graag een actievere board worden opgezet met meer expertise en niet een louter een toezichthoudende rol. **Dhr. Haverkort** zegt niet te verwachten dat in de onderhandelingen met aannemers ook gekeken wordt naar het aspect of er kapitaalverschaffers in de RvC plaats zouden moeten nemen. Een board moet niet worden gezien als vertegenwoordiging van kapitaal, maar moet worden ingevuld op basis van expertise. Deze twee zaken moeten gescheiden blijven om belangenverstrengeling te voorkomen. Het board moet maar één belang dienen: de toekomst van DPE. 2) UNO denkt bij verblijfsaccommodaties niet direct aan huisjes, het park focust zich immers niet op bezoekers die een week langskomen. UNO adviseert om te kijken naar hotel- of familiekamerachtige accommodaties naar het Disney-model voor een verblijf van circa twee dagen. **Dhr. Kesler** antwoordt t.a.v. 3) dat primair gekozen is voor kapitaalkrachtige aannemers. DPE heeft dan ook oog voor de risico's die met bouwers altijd aanwezig zijn. Dat dit zo goed mogelijk wordt vastgelegd, beschouwt DPE als een absolute inspanningsverplichting.

SP realiseert zich n.a.v. dit laatste antwoord dat er geen antwoord is gegeven op de vraag van SP in hoeverre het realistisch is dat de bouwrisico's bij aannemers neergelegd worden. **Voorzitter Nijhof** vraagt de raad er wat alerter op te zijn of alle vragen worden beantwoord. **Dhr. Kesler** antwoordt t.a.v. de vraag van SP dat uit de gesprekken met de zeven aannemers bleek dat er begrip was voor het feit dat de ontwerpen zodanig zijn geconstrueerd dat er ruimte voor is om de bouwplannen in een lot all-in te maken. Dit zal verder uit de gesprekken met de uiteindelijk gekozen aannemer moeten blijken. DPE Next is hier optimistisch over en ziet het als een soort erezaak om de raad op 15 december een contract voor te leggen die aan alle wensen voldoet.

GroenLinks heeft vanavond een aantal malen het woord 'inspanningsverplichting' gehoord en merkt op dat dit iets heel anders is dan resultaatverplichting. 1) Hoe definieert UNO dit woord? 2) Waar is de stelling op gebaseerd dat tegenvallers niet direct tot liquiditeitsproblemen leiden? 3) Waar is de gemiddelde verblijfstijd van bezoekers van circa 9 uur in het UNO-rapport en in de business case op gebaseerd?

Dhr. Haverkort zegt t.a.v. 1) dat per onderwerp moet worden gekeken of het om een inspannings- of resultaatverplichting gaat. Sommige zaken zullen 'nice to have' zijn, waarbij bij andere zaken echt een resultaatverplichting hoort. **Dhr. Haverkort** meent dat dit onderscheid in het UNO-rapport duidelijk is aangebracht. 3) Dit is gebaseerd op berekeningen die zijn gemaakt om te kijken hoeveel tijd men nodig heeft om alles in het park te kunnen zien, dat is 9 uur. Dat maakt het park ook interessant om het bezoek over twee dagen te spreiden. 2) Mogelijke tegenvallers zijn doorberekend in de cashflow en hoe lang er op die manier nog kan worden gefunctioneerd. De gevolgen staan voor verschillende niveaus in het rapport vermeld.

BGE vraagt aan UNO of er gedacht is aan uitstelling van de besluitvorming, omdat Twynstra Gudde dit ook adviseerde. **Dhr. Haverkort** antwoordt niet te weten of Twynstra Gudde voorstel-

de om het uit te stellen, misschien vroegen ze wel om meer zekerheden voordat er kan worden gestart. Uitstellen heeft veel financiële consequenties. De huidige schaal van nauwkeurigheid vindt UNO voldoende om verder te gaan. Als je nu al uitstelt, is het zeker dat 2015 niet wordt gehaald en de € 22 mln is maar geldig tot en met dat jaar.

ChristenUnie vraagt 1) of het realistisch is om direct van een dergelijk hoog bezoekersaantal, bijna een verdubbeling, uit te gaan. 2) Wat er in de inzagestukken over staatssteunproblematiek staat vermeld, wijkt sterk af van de wijze waarop UNO het op heeft geschreven. Er mag niet uit worden geciteerd, maar ChristenUnie ontvangt hier graag meer duidelijkheid over. 3) Is het berekende worst case scenario wel voldoende 'worst'? ChristenUnie ziet deze als te optimistisch. 4) Wat gebeurt er met het alsmaar oplopende negatieve eigen vermogen? 5) Voor een topattractie zijn topwerknemers nodig. ChristenUnie denkt daarom dat de inschatting van personeelskosten aan de lage kant is. Tast dit het gastheerschap van het park niet aan?

Dhr. Nijstad antwoordt t.a.v. 1) dat een nieuw geopend park samen met een groot marketingbudget wel degelijk een dergelijk aantal bezoekers kan opleveren. 3) UNO heeft geen glazen bol, maar vertrouwt op de modellen die in het verleden hun waarde hebben bewezen. Dhr. Nijstad vindt 1,1 mln bezoekers nog aan de lage kant, als er wordt gekeken naar de attractiewaarde van het park in de regio. Het huidige park heeft naar zijn idee geen attractiewaarde meer, maar trekt jaarlijks nog steeds 700.000 bezoekers. 4) Het park zal de verliezen die zij lijdt uiteraard zelf moeten verteren. Het krijgt een eigen vermogensinjectie door de verplaatsingsvergoeding. In 2015 zal een eigen vermogen resteren van 37 mln euro. 5) Het inzetten van flexibel personeel op de juiste momenten moet niet worden vergeleken met onder grote druk je plicht moeten doen. De uitdaging van goed gastheerschap geldt voor alle bedrijven in de leisurebranche. Het park is vorig jaar al begonnen met deze omschakeling. **ChristenUnie** antwoordt uit persoonlijke ervaring dat het gastheerschap in het park de laatste tijd als een stuk minder wordt ervaren. In Disneyland Parijs is het na vele jaren gelukt om het gastheerschap in orde te krijgen, maar die lange adem heeft het dierenpark niet. ChristenUnie vindt het kostenniveau voor personeel te laag ingeschat en vreest dat dit de druk op het personeel te ver opvoert. **Dhr. Nijstad** antwoordt dat het effectief inzetten van personeel niet hetzelfde is als het productiviteitsniveau van werknemers opvoeren. Bij een goede organisatie is UNO's inschatting echter haalbaar, met een smile op het gezicht van het personeel. **Dhr. Haverkort** antwoordt t.a.v. 2) dat de exacte financiering op dit moment nog niet helder is en een concreet antwoord dus nog niet kan worden gegeven. Toetsing kan pas als dit rond is. Het is nog maar zeer de vraag of het ongeoorloofde staatssteun betreft. Ondanks dat het misschien niet relevant blijkt, vindt UNO dat deze toetsing sowieso moet plaatsvinden. **ChristenUnie** beseft dat zij de rand opzocht van wat hierover mag worden gezegd. Toch zou de partij het op prijs stellen als hier een andere keer voor de raad zichtbaar maar vertrouwelijk meer uitleg over kan worden gegeven. **Dhr. Haverkort** stemt hiermee in.

Voorzitter Nijhof bedankt dhr. Van Beers, dhr. Haverkort, dhr. Kesler en dhr. Nijstad voor het beantwoorden van de vragen vanuit de raad en schorst de vergadering tot 22.40 uur.

5. Bespreking B-stukken

Voorzitter Nijhof heropent de vergadering om 22.45 uur en vraagt of de aanwezigen instemmen om de vergadering te hervatten of om deze tot nader orde op te schorten. **Wakker Emmen** stelt voor om verder te gaan en het resterende gedeelte in één termijn af te ronden. Een meerderheid stemt hier mee in.

5A. Ter vaststelling: Raadsvoorstel Realisatie DPE Next (RA11.0096). Gevraagd wensen en bedenkingen van de raad. Voornemen deelneming DPE Next (RIS.5133).

Wethouder Arends zegt dat het college kennis heeft genomen van business plan 7.0A en heeft dit laten toetsen door UNO aan de hand van de kaders zoals die door de gemeenteraad zijn gesteld op 20 december 2010. Het college concludeert dat aan nagenoeg alle voorwaarden is voldaan, behalve de externe financiering. Wel acht het college de aangedragen oplossing voor het financieringsvraagstuk door DPE Next realiseerbaar. De bouw en exploitatie van het nieuwe park zal een forse economische impuls voor de regio Emmen betekenen. Ook waardeert het college het dat na jaren van discussie er nu definitief een nieuw theater in Emmen kan komen.

PvdA heeft zich voorgenomen tijdens deze vergadering vooral informatie in te winnen. De fractie vraagt aan het college over het raadsvoorstel: 1) Het college stelt een aantal kwalitatieve en kwantitatieve voorwaarden bij de definitieve invulling van het externe financieringsvraagstuk. Hoe gaat het college deze voorwaarden toetsen? 2) Hoe gaat het college het naleven van het ambitie- en kwaliteitsniveau van het theater toetsen? 3) UNO schrijft dat nog een groot aantal overeenkomsten definitief moet worden gemaakt, dat van invloed kan zijn op het eindresultaat. Gaat het college ook toetsen op die elementen in de voorliggende periode? 4) Hoe schat het college de kansen in dat een oplossing van het financieringsvraagstuk bij de aannemers wordt gevonden? 5) Het college ziet af van doorslaggevend zeggenschap in DPE, maar geeft wel aan dat er waarborgen zijn gesteld om de belangen m.b.t. essentiële onderwerpen te borgen. Kan het college dit nader toelichten? 6) Het college gaat akkoord met het voorgestelde aflossingsschema voor openstaande gelden en stelt mogelijkheden voor versnelde aflossing te zien. Heeft het college hier bepaalde kaders bij voor ogen? 7) Beoordeelt het college bij een evenwichtige financieringsinvulling ook de kredietwaardigheid van bijvoorbeeld een participerende bouwonderneming? 8) Zijn er t.a.v. subsidiestromen ook uiterlijke data waaraan moet worden voldaan?

CDA gaat er vanuit dat de raad nog steeds zeggenschap heeft over het kwaliteitsniveau van het theater. 1) De partij vraagt het college wanneer de raad hiervoor de kans krijgt om daarover te spreken. 2) Krijgt de raad van het college nog een definitief dekkingsvoorstel voorgelegd alvorens de raad tot besluitvorming overgaat? 3) T.a.v. besluitpunt 6: CDA hoort graag welk onderpand DPE Next verstrekt en tegen welke waarde t.a.v. de vraag om bereidheid uit te spreken een annuitaire geldlening te verstrekken. 4) T.a.v. besluitpunt 8 (financieringsvraagstuk): CDA constateert dat dit afwijkt van de kaders die de raad had vastgesteld. Wat wordt precies onder een evenwichtige invulling verstaan en hoe gaat het college dit toetsen en wordt daar een einddatum voor gesteld? 5) Hoe kijkt het college tegen de onderhandelingen met de NOM aan? 6) T.a.v. besluitpunt 10 (Traverse): CDA acht het redelijk om DPE Next in de nieuwe situatie niet met de kosten van de Traverse te belasten. Wel hoort de partij graag waarom is besloten om het restant van de boekwaarde van de Traverse af te boeken. 7) T.a.v. blz. 19 punt 3b van het raadsvoorstel: hoort de genoemde € 1,5-3 mln voor het landschap bij de € 5 mln aan beplantingskosten van EMCO? 8) T.a.v. punt 3c: waarom is het voorstel voor deelname aan DPE niet opnieuw aan de stukken toegevoegd? 8) Op pag. 21 wordt een opsomming gegeven over de budgettaire consequenties. CDA is hier blij mee maar ziet graag een totaaloverzicht, inclusief de besluitvorming van december 2010. 9) T.a.v. de risicoparagraaf op blz. 23-24: kan het college een beeld schetsen van de beheersmaatregelen die worden genomen om de risico's voor de gemeente tot een minimum te beperken? 10) Waarom ziet het college af van doorslaggevend zeggenschap? 11) T.a.v. blz. 42: hier ontbreekt volgens CDA een aantal punten, namelijk die van EMCO (€ 5 mln) en de Vriendenaandeelverduubelaar. 12) Hoe is de effectenanalyse van de MKBA van Ecorys door het college beoordeeld? 13) T.a.v. de geschatte verblijfstijd in het park: waarop de is spin-off voor het centrum van Emmen gebaseerd die in de rapportage wordt genoemd? 14) Is er bij het college voldoende aandacht om een meerdaags bezoek aantrekkelijk te maken? Bijvoorbeeld door een link met de stadscamping te leggen? 15) T.a.v. de risicoanalyse: bij het laatste punt staat: rendement op inbreng in DPE Next is niet voldoende kostendekkend voor de financieringslasten van de gemeentelijke inbreng. CDA hoort hier graag nadere toelichting over van het college.

Wakker Emmen gebruikt deze vergadering vooral om een aantal zaken helder te krijgen voor de toekomst. De beschouwingen zal de fractie in de raadsvergadering doen. Wakker Emmen merkt op dat het onomkeerbare besluit van de verplaatsing van DPE uit 2008 steeds meer op losse schroeven komt te staan. Twynstra Gudde adviseert om vooralsnog geen besluit te nemen omdat belangrijke voorwaarden inzake de financiering niet zijn ingevuld. Er is nog geen toezegging van € 12 mln door de provincie, de NOM trekt € 5 mln subsidie terug en vreemd vermogen t.w.v. € 25 mln is nog niet definitief aangetrokken. Daarnaast beschikt de raad over onvoldoende informatie om een weloverwogen beslissing te nemen. De gemoeide bedragen zijn dusdanig hoog dat indien het misgaat dit dramatische gevolgen zal hebben. De conclusie van Twynstra Gudde wijst op een reële kans dat het plan niet slaagt. De opbrengstprognose is realistisch, maar de kosten zijn aan de lage kant met als gevolg een hoger exploitatierisico bij tegenvallende bezoekersaantallen. Daarnaast is nog steeds niet aangetoond dat de exploitatiekosten dekkend zijn. De noodzaak voor een onherroepelijk raadsbesluit is op dit moment volgens Twynstra Gudde niet aanwezig. Waarom dan nu toch dit grote risico nemen? Wakker Emmen vindt dit onverantwoord. Bovendien legt de raad haar lot in handen van het college omdat het financieringsvraagstuk over vreemd vermogen niet meer aan de raad wordt voorgelegd. Dit is voor Wakker Emmen een stap te ver; de fractie roept de overige raadsleden op om te blijven beschikken over het eigen stemrecht in dit dossier. Ook heeft het weerstandsvermogen eerder al een knauw gekregen en moet hier wellicht nog meer van worden afgeboekt door de dalende grondprijzen. Indien het misgaat, loopt de gemeente grote risico's en zal het dierenpark vermoedelijk weer bij de gemeente aankloppen. De risico's stapelen zich op in tijden dat er forse bezuinigingen moeten plaatsvinden, ruim € 18 mln op de gemeentebegroting. Onderzoek toont aan dat grote projecten bijna altijd meer kosten dan voorheen werd begroot. Wakker Emmen ziet voorts het plan voor het nieuwe dierenpark schijnbaar steeds goedkoper worden, terwijl er van de gemeente almaar hogere investeringen worden gevraagd. Daarnaast is het onzeker of de € 200 mln voldoende is en of de € 55 mln aan bezuinigingen wel wordt gehaald. 85% van de financiering is vooralsnog afkomstig van de overheid. Private partijen blijven tot dusverre weg. Wakker Emmen concludeert dat het dierenpark aan het infuus van de gemeente Emmen ligt. De fractie is van mening dat de verhuizing op een financieel drama zal uitlopen. Zij ziet het dierenpark liever op de huidige plek voortbestaan, in een geüpgrade versie.

Wakker Emmen vraagt aan het college: 1) Hoe zit het met de risico's v.w.b. ongeoorloofde staatssteun? 2) Te lezen valt dat het ambitieniveau en de realisatieplanning gehandhaafd dienen te worden, maar de kosten niet mogen worden verhoogd. Hoe wordt er dan omgegaan met een eventuele tegenvaller? 3) Volgens het college waren de subsidies zo goed als zeker binnen. Waarom heeft de NOM de € 5 mln subsidie ingetrokken en hoe zeker zijn de andere subsidieverstrekingen nog? 4) De provincie wordt om een bedrag van € 12 mln gevraagd. Hoe reageerde de provincie op het feit dat het vreemd vermogen nog niet binnen is en waarom is de provincie als partner niet bij het nieuwe samenwerkingsconvenant betrokken? 5) Trekt het college de stekker uit dit project indien het vreemd vermogen niet rondkomt? Waar ligt de grens voor dit college? 6) Is het niet in strijd met Europese regelgeving op het gebied van openbare aanbestedingen om met aannemers een financiële regeling te treffen? 7) Waarom kiest het college ervoor om invloed op het bestuur van het nieuwe park terug te brengen naar één lid van de RvC?

Wakker Emmen wil haar voornemen over het houden van een referendum t.a.v. de verhuizing van het dierenpark nogmaals onder de aandacht brengen. Gezien de grote risico's, de financiële consequenties en het maatschappelijk debat over dit onderwerp wil de fractie een referendum organiseren. Wakker Emmen hoopt dat de overige partijen ook tekenen om een inleidend verzoek tot een referendum te kunnen indienen.

Mocht dit plan toch doorgaan, dan is Wakker Emmen van mening dat regionale bouwaannemers een zeer belangrijke rol in het proces moeten vervullen. Wakker Emmen is benaderd door regionale aannemers die zeiden af te zijn gevallen als kandidaat. Zij zijn van mening geen eerlijke kans te hebben gekregen en dat dit voelde als doorgestoken kaart. Hun voornaamste verwijt is dat

voorafgaand aan de selectieronde niet is aangegeven dat meefinancieren het voornaamste selectiecriteria is. Zo heeft het veel weg van een vooropgezet spel. De regionale aannemers zouden dit ook bij het college hebben aangekaart, die zou hebben gemeld hier niets mee te maken te hebben om ze vervolgens naar DPE te verwijzen. Wakker Emmen vraagt aan het college of zij dit verhaal kan bevestigen en als het niet klopt, kan het college dan aangeven hoe dit wel is verlopen. Als gemeente moet belangenverstremgeling zoveel mogelijk worden voorkomen. Eén van de leden van de RvC van DPE is directeur bij bouwbedrijf VolkerWessels. Dit bedrijf wordt door meerderen genoemd als één van de partijen die de bouw van DPE Next gaat uitvoeren. VolkerWessels zit door de dubbele pet met veel voorkennis in het project. Wakker Emmen vraagt aan de directie van DPE: 1) Hoe wordt voorkennis en belangenverstremgeling voorkomen? 2) Hoe wordt de toezegging om zoveel mogelijk regionale werkgelegenheid te benutten nageleefd? Welke garanties kunnen het college en DPE hieromtrent geven?

VVD vraagt aan het college of er voor 15 december een besluit valt over de toezegging van de provincie aan de gemeente over extra subsidie van minimaal € 12 mln. Hierbij staat nu nog 'in uitvoering' in het raadsvoorstel.

D66 is van mening dat deze avond niet op deze manier ingevuld had kunnen worden als de raad zichzelf serieus had genomen. De raad heeft op 20 december 2010 een eisenpakket vastgesteld, waar het nieuwe raadsvoorstel strikt genomen niet aan voldoet. Verder vraagt D66 zich af of de overvloed aan informatie vanavond het geheel transparanter heeft gemaakt. D66 vraagt het college of de fractie het goed heeft begrepen dat de € 1,7 mln geschonken wordt, gelet op de opmerking over de erfpachtsom van de Traverse. Zo ja, dan zou dit expliciet in het raadsvoorstel vermeld moeten worden. 2) Hoe beheersbaar zijn de exploitatietekorten en wie gaat daar voor opdraaien?

DOP bedankt het college dat zij naar aanleiding van een verzoek van Wakker Emmen en DOP heeft besloten om het Unie-rapport en een samenvatting van het bedrijfsplan DPE openbaar te maken. Het stoort DOP dat voor dit besluit waar zoveel geld mee is gemoeid minder tijd beschikbaar is dan bij andere besluiten. Daarnaast stoort het DOP dat het college aan de raad een akkoord durft te vragen over een voorstel waarvan later nog moet blijken of het daadwerkelijk doorgaat. Ook stoort het DOP dat het college stelt dat aan nagenoeg alle voorwaarden in het voorstel is voldaan, terwijl tegelijkertijd blijkt dat aan veel punten nog niet is voldaan. DOP had verder graag een scheiding in het raadsvoorstel gezien tussen DPE Next en de onderdelen die de gemeente aangaan.

DOP vraagt aan het college: 1) Kent het college het verschil tussen iets graag willen en iets té graag willen en realiseert het college zich wat voor signaal zij bij de tweede optie naar de raad afgeeft? 2) Vindt het college dat de gemeente tot nu toe te weinig heeft gedaan voor het dierenpark? Heeft het college de indruk dat er andere partijen zijn die deze mening over de gemeente hebben en vinden dat de gemeente een onbetrouwbare partner is? 3) Wat is de insteek van het college bij interesse in participatie van private partijen? Kan het college aangeven wat er met de interesse is gebeurd van private partijen die zich eerder meldden? 4) Heeft het college de extra risico's bestudeerd die het aanstellen van een aannemer die zelf meefinanciert met zich meedraagt? 5) Welke rol is nog voor de gemeenteraad weggelegd de komende jaren nadat dit besluit is genomen? 6) Worden de algemene voorbereidings- en proceskosten nog aan de projecten toegerekend? Zo ja, wanneer? Zo nee, waarom niet? 7) DOP is door verschillende bedrijven benaderd met de mededeling dat zij geen eerlijke kans hebben gekregen in de voorselectie. Zij zouden dit ook aan het college hebben gemeld. Kan het college dit bevestigen? Op welke wijze gaat het college toezien dat lokale werkgelegenheid wordt gestimuleerd zoals afgesproken in 2008? 8) Waarom moet er nu ook over het theater worden besloten?

De DOP-fractie juicht een referendum over dit project toe. DOP ziet een toenemende ergernis en bezorgdheid onder de inwoners van Emmen. De partij spreekt haar waardering uit over Twynstra Gudde, die ondanks de druk toch stevast de raad zo goed en realistisch mogelijk adviseert.

SP noemt het volstrekt ongeloofwaardig dat er volgens het college nagenoeg aan de belangrijkste voorwaarden in het raadsvoorstel is voldaan. De financiële basis is niet rond, vanwaar dan die positieve verwachtingen? Libéma heeft zich eerder als investeerder gemeld, maar is vroegtijdig afgeserveerd. DPE gaf aan het op eigen kracht te kunnen en willen doen. Nauwelijks een half jaar later was het park bijna failliet verklaard en kon deze alleen nog door hulp van de gemeente en een grote reorganisatie worden gered. Moet er niet van het college worden verwacht dat zij alle opties bekijkt en zorgvuldig afweegt? De geschatte bezoekersaantallen acht de SP te hoog en het aantrekken van meer Duitse bezoekers twijfelachtig. Duitsland heeft zelf genoeg mooie dierentuinen. Zodra er akkoord wordt gegaan met het voorstel is het point of no return bereikt.

LEF! vindt het bedrag wat nu in de begroting voor het theater is opgenomen niet veelzeggend. Het project bevindt zich volgens de fractie nog in een te vroeg stadium om hier nu al beslissingen over te nemen. 1) Verder noemt LEF! het vraagstuk m.b.t. eventuele ongeoorloofde staatssteun een punt van zorg en ziet dit graag opgehelderd. 2) De fractie vraagt zich nogmaals af, gezien de complexiteit van dit project, of 2015 echt reëel is als opleveringsjaar. 3) Beschikt de gemeentelijke organisatie over voldoende kwaliteiten om haar rol goed te kunnen vervullen in dit complexe traject? LEF! constateert dat twee onafhankelijke adviesbureaus, Twynstra Gudde en UNO, contrasterende conclusies trekken t.a.v. het business plan. Uiteindelijk is het aan de raad om de feiten naast elkaar te leggen en zich af te vragen of het nu wel mogelijk is om een besluit over het voorstel te nemen.

GroenLinks noemt het toevallig dat er juist vanavond plotseling een overeenkomst met de Rabobank is bereikt. Daarbij noemt de fractie het vreemd dat er op 26 augustus met de Wmd een overeenkomst is gesloten, waarvan GroenLinks in elk geval niet op de hoogte was. GroenLinks vraagt het college om de raad in de tijd die er nog voor is zoveel mogelijk informatie te geven die nodig is om een goed oordeel over het raadsvoorstel te kunnen vellen.

1) Waarom vraagt het college nu pas aan de provincie of de gemeente de € 12 mln kan krijgen? 2) Hoe groot is de kans van slagen van de Vriendenaandelenconstructie? Welk onderzoek is daar naar gedaan? 3) GroenLinks hoort graag wat er wordt bedoeld bij punt 7 in het voorstel met een tijdelijke negatieve stand van de reserverente voorfinanciering. 4) Wat wordt bij punt 8 bedoeld met een evenwichtige invulling van het financieringsvraagstuk? 5) GroenLinks ziet graag dat het college alle punten in het raadsvoorstel als een resultaatsverplichting beschouwt en geen punten als inspanningsverplichting aanmerkt. 6) Is de raad wel in staat om een weloverwogen besluit over dit raadsvoorstel te nemen? GroenLinks denkt dat de raad op dit moment niet voldoende informatie heeft om dit besluit te kunnen nemen.

BGE geeft aan dat Twynstra Gudde het raadsvoorstel en het bedrijfsplan maar op één punt een voldoende geeft, t.a.v. de ambities. Op alle andere punten, zo ook t.a.v. het realiseren van de ambities, scoort het plan een onvoldoende. Uit het eerste rapport van Twynstra Gudde bleek dat de voorbereidingstijd voor dit soort grote projecten doorgaans circa tien jaar is. BGE vraagt aan de raad of er nu echt eens naar de raadsadviseur wordt geluisterd of dat er ondanks het negatieve advies toch wordt ingestemd met het voorstel en de ellende later wordt gevoeld. Ook BGE stemt in met het plan van Wakker Emmen om door middel van een referendum toestemming van de bevolking te vragen voor het akkoord op dit plan.

1) Kan het college aangeven hoe het zit met de interesse van private partijen en waarom zij buiten de deur worden gehouden? 2) Hoe ziet het college het voor zich dat bezoekers straks na 10 uur

kwijt te zijn aan het parkbezoek en reizen ook nog het centrum van Emmen gaan bezoeken? 3) Kan het college de status geven t.a.v. de aanvraag voor € 12 miljoen bij de provincie Drenthe? 4) Als het college en de directie van DPE voor hun hele vermogen garant willen staan, zou BGE willen overwegen alsnog akkoord te gaan met het raadsvoorstel. Zijn het college en DPE hiertoe bereid? 5) BGE geeft aan dit een uniek moment te vinden in tien jaar politiek in Emmen, nooit eerder zag de fractie een blanco cheque in de politiek. Met dit raadsvoorstel weet BGE hoe een blanco cheque er in de politiek uitziet.

ChristenUnie zegt, na diverse fracties de eerdere presentatie van Twynstra Gudde op hun eigen manier te hebben horen citeren, dat het belangrijk is om te beseffen dat het definitieve rapport van Twynstra Gudde nog niet is verschenen. 1) ChristenUnie is benieuwd hoe het nu echt zit met de totale druk op de begroting en de reserves en voorzieningen van het Atalantaproject en in het bijzonder het project DPE Next. De fractie mist de totale transparantie momenteel en vraagt het college hierin te voorzien. 2) Wat zijn voor het college de afwegingen geweest om toch niet voor zeggenschap te kiezen? 3) ChristenUnie hoort indien mogelijk van het college ook graag nadere informatie t.a.v. het aspect staatssteun.

Dhr. Oldenbeuving (CDA) doet het ordevoorstel aan de voorzitter om de beantwoording van de vragen door het college i.v.m. het tijdstip te verplaatsen naar de commissievergadering Bestuur, Middelen en Economie op 15 september. **Burgemeester Bijl** zegt dat het voltallige college morgenavond wegens andere verplichtingen niet aanwezig zal zijn. Een meerderheid van de fracties stemt in om de beantwoording van de vragen door het college en de afhandeling van de overige agendapunten naar morgen te verplaatsen. **Voorzitter Nijhof** verplaatst deze punten naar het begin van de commissievergadering Bestuur, Middelen en Economie op 15 september om 19.30 uur en schorst de vergadering om 23.56 uur.